İslâm'da Av ve Avcılığa Dâir

Allah Teâlâ'ya hamd, Resulüne, ailesine, ashabına ve izinden giden tüm Müslümanlara salat-u selam olsun.

Sayt; eti yensin veya yenmesin, yabani, insanlardan kaçan ve yaratılış itibarıyla vahşi hayvana verilen isimdir. Türkçemizdeki karşılığı avdır. Böyle bir hayvanı elde etmek ancak hile yoluyla mümkün olur. Normal yollarla elde edilmesi mümkün olmaz.

Av hayvanını, savunmasız bir hale getirmeye "ıstıyat" denir. Bu kelimenin Türkçedeki karşılığı da; avlanmaktır. Bu terim; etinin yenmesi helal olmayan hayvanların post, diş emsali eti dışındaki diğer cüzlerinden faydalanmak gayesiyle yakalanmalarını da kapsamaktadır.

Helal olan bir kara hayvanının etinin yenilebilmesi, onun dini usullere uygun olarak boğazlanmış olmasına bağlıdır. Aynı kuralın av hayvanları içinde geçerli olması gerekir. Yani usulüne uygun boğazlanmayan bir av hayvanının etinin helal olmaması gerekir. Şu kadar var ki; bu konuda ihtiyaca dayalı bir kolaylık sağlanmış, belli durumlarda boğazlama olmasa da av hayvanının eti helal kabul edilmiştir.

Bununla beraber bir avcı, av hayvanını ele geçirildiğinde henüz ölmemişse boğazlaması gerekir. Aksi durumda eti helal olmaz.

Dünya nimetlerinden yararlanmada, mubah ve serbest oluş dinimizde asli kural kabul edilmiştir.[1] Buna göre günlük hayatı oluşturan davranışlarda helal oluş asıl, haramlık ise istisnai durum olarak kabul edilir. Avlanmada da durum böyledir. Zira ilk insan ve ilk peygamber Hz. Âdem'den (Aleyhisselam) beri insanlık gıda ve diğer ihtiyaçların temini için avlanmışlardır. Dinimiz de bu konuda gerekli düzenleme ve kısıtlamalar getirerek helal ve serbest oluşu esas almıştır.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"(Ey Muhammed!) Sana, kendilerine nelerin helâl kılındığını soruyorlar. De ki: "Size temiz ve hoş olan şeyler, bir de Allah'ın size verdiği yeteneklerle eğitip alıştırdığınız avcı hayvanların tuttuğu (avlar) helâl kılındı. Onların sizin için tuttuklarından yiyin. Onu (av için) salarken üzerine Allah'ın adını anın (besmele çekin). Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, hesabı çabuk görendir."[2]

"Ey iman edenler! Andolsun, Allah sizleri, ellerinizin ve mızraklarınızın erişebileceği av(lar) ile elbette deneyecek ki, görmediği hâlde kendisinden korkanı ayırıp meydana çıkarsın. Kim bundan (bu açıklamadan) sonra haddini aşarsa ona elem dolu bir azap vardır."

"Ey iman edenler! İhramlıyken (karada) av hayvanı öldürmeyin. Kim (ihramlıyken) onu kasten öldürürse (kendisine) bir ceza vardır. (Bu ceza) Kâ'be'ye ulaştırılmak üzere, öldürdüğünün dengi olup, içinizden iki âdil kimsenin takdir edeceği bir kurbanlık hayvan veya yoksulları yedirmek

suretiyle keffaret yahut onun dengi oruç tutmaktır. (Bu) yaptığı işin kötü sonucunu tatması içindir. Allah, geçmiştekileri affetmiştir. Fakat kim bir daha böyle yaparsa, Allah ondan intikam alır. Allah, mutlak güç sahibidir, intikam sahibidir."

"Sizin için de yolcular için de bir geçimlik olmak üzere deniz avı yapmak ve deniz ürünlerini yemek sizlere helâl kılındı. Kara avı ise ihramlı olduğunuz sürece size haram kılındı. Huzurunda toplanacağınız Allah'a karşı gelmekten sakının."[3]

Adiyy İbn-i Hatim (Allah ondan razı olsun) şöyle rivayet etti: "(Av eğitimi görmüş) köpeğimi av üzerine saldığımda durum nedir?" diye Peygamber Efendimize (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sual ettiğimde, şöyle buyurdular:

– Besmele çekerek köpeğini av üzerine saldığında (senin için tuttuğu avı) ye.

– Köpek tuttuğu avdan yiyecek olursa?

—- O halde bu avı yeme! Zira bu durumda köpek senin için değil, kendisi için tutmuştur.

– Köpeğimi gönderdiğimde (av için eğitilmemiş) bir diğer köpeği yanında bulursam?

– Hayır, yeme. Zira çektiğin besmele kendi köpeğine aittir, diğer köpek için değildir.[4]

Yukarıda zikrolunan ayet-i kerime ve hadis-i şeriflerden de anlaşılacağı üzere avlanmak meşrudur. Şu kadar var ki; Rahmet ve merhamet dini olan yüce dinimiz; amaçsız ve anlamsız davranışları yermiş, merhamet duygularını yitirenler için ağır ifadeler kullanmıştır. Ayrıca bütün mahlûkata karşı şefkat beslemeyi, fıtratın ve güzelliklerin korunmasını istemiştir. Bu sebeple fayda sağlamayan, sırf şehevi duyguları tatmin etmek, eğlenmek kastıyla hayvanlara eziyet vermek üzere yapılan avcılık dinimizin ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Amr b. Eş-Şerid'den rivayete göre Peygamber Efendimiz (Sallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: "Kim bir serçeyi boş yere öldürürse, o kuş kıyamet gününde Allah Teâlâ'ya şikâyette bulunarak şöyle der: Ya Rabbi! Falanca kişi hiçbir yarar gözetmeden beni boş yere öldürdü."[5]

Said b. Cübeyr'den yapılan bir rivayete göre **İbn Ömer**, Kureyş kabilesinden birtakım gençlere rastladı, onlar bir kuşu hedefe koymuşlar ve ona atış yapıyorlardı. Kuşun sahibine de boşa attıkları her ok başına ücret ödüyorlardı. Bu gençler İbn Ömer'in geldiğini görünce dağıldılar. Bunun üzerine İbn Ömer şöyle dedi: "Bunu kim yaptı? Allah ona lânet etsin! Allah'ın elçisi (Sallahu Aleyhi ve Sellem), ruh/can sahibi bir şeyi hedef edinip ona atış yapana lânet etmiştir."[6]

Dinimiz hayvanların hayat haklarına keyfi olarak saygı duymamayı günah saymış ve kişinin cehenneme girmesine sebep olabileceğinden bahsetmiştir.

Abdullah b. Ömer'den (Allah onlardan razı olsun) rivayete göre Peygamber

Efendimiz (Sallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: “Kadının biri, bir kedi yüzünden Cehenneme girmeyi hak etti. Kediyi bağlayıp ona yiyecek bir şey vermediği gibi yerin haşeratından yemesi için onu salmadı da.”[7]

Eti yenen hayvanların eti için diğer vahşi hayvanların post, kıl, diş emsali cüzlerinden yararlanmak ve ya zararlarını bertaraf etmek için avcılık kural gereği caizdir. Zira Allah Teâlâ hazretleri hayvanları, insanlar için yaratmıştır. Bu yoldan kazanç elde etmek mubahtır.[8] Şu kadar var ki; diğer kazanç yollarıyla rızkı temin etmek daha iyidir.[9]

Eti yenmeyen veya yenildiği halde kendisi yemediği gibi bir başkasına vermeyip ziyan olacak bir hayvanı keyif ve eğlence için avlamak uygun olmayıp mekruh kabul edilmiştir. Zira avcılık, kalbin katılaşmasına, merhamet duygusunun azalmasına sebep olduğu gibi avladığı hayvan, eti yenen hayvanlardan olması durumunda israfa da sebebiyet vermektedir.

Muhammed Emin b. Abidin (ö.1252) **Reddu’l-Muhtar** adlı haşiyesinde **İmam Ebu Yusuf**’un (Allah ona rahmet etsin) şöyle dediğini nakletmiştir: Eğlence olsun diye avcılık yapmakta hayır yoktur ve ben bunu çirkin görürüm.[10]

Başkalarına zarar vererek yapılan avcılık da caiz olmaz. Söz gelimi; av yapmak adına sahibinden izin almadan özel araziye girmek ve mahsullerine zarar vermek caiz değildir. Zira yüce dinimiz başkalarına zarar vermeyi yasaklamış ve bunu haddi aşmak olarak değerlendirmiştir. Ayrıca zamansız avlanmak gibi topluma zarar verici davranışlardan da sakınmak gerekir.

Avlanmış olan bir hayvanın helal kabul edilebilmesi için bir takım şartlar vardır. Bu şartları beş başlık altında özetlememiz mümkün olur:

1- Avcılık yapan kişi dinen hayvan kesmeye liyakatli Müslüman veya ehlikitap biri olmalıdır. Besmele çekmesini bilen, av kastında bulunan, mümeyyiz olmayan çocuk veya deli veya da sarhoşun avladığı hayvan helal olur.[11] Putperest ve mürtedin avladığı hayvan helal olmaz. Aynı şekilde avlanma ehliyetine sahip olmayan kişilerle buna ehil olan kişilerin ortaklaşa avladıkları da helal olmaz.[12]

2- Avcının, silahını kullanırken ve ya av köpeği emsali avcı hayvanını salarken Allah’ın ismini anması gerekir.

3- Av yapan kişinin av niyetiyle atış yapması veya avcı hayvanını bu niyetle salması gerekir. Söz gelimi; gelişi güzel atış sebebiyle bir av hayvanı öldürecek olsa helal olmaz. Aynı şekilde av köpeği, sahibi tarafından gönderilmeksizin kendi başına avlanacak olsa avladığı hayvan helal olmaz. Şu kadar var ki; av köpeği kendi iradesiyle ava saldırdığında, sahibi vakit kaybetmeden besmele çekip av köpeğini ava karşı kışkırtacak olsa avladığı hayvan helal olur.

4- Avcı, ava karşı silahını ateşledikten sonra veya av köpeğini av üzerine saldıktan sonra başka bir işle meşgul olmaksızın yaralanan avı almalı, ölmemişse boğazlamalıdır. Buna göre ihmalkâr davranması neticesiyle yaralı hayvan boğazlanmadan ölecek olsa helal olmaz. Zira av esnasında avcının yapması gereken vakit kaybetmeden vurduğu avı kovalayarak

yakalamasıdır.

5- Kara avı avlayan kişinin hac veya umre için ihramlı bulunmaması ve avlanılan hayvanın harem bölgesinin hayvanlarından olmaması gerekir.

Avlanma fiili şu yollarla olur:

1- Talim görmüş köpek, doğan, pars, atmaca, şahin emsali hayvanlarla

2- Yaralayacak silah vasıtasıyla

3- Çukur kazmak veya bıçak, kılıç, kamış gibi keskin bir şeyi yere dikmek suretiyle tuzak kurmakla

Ateşli silahların icadından sonra bunlarla avlanmanın caiz olup olmayacağı tartışılmıştır. Yakıcı ve darbeci özelliği esas alınarak bu tür silahlarla avlanmanın caiz olmadığı söylenmiş olsa da esasen avlanılacak hayvan için uygun bir saçma (mermi) kullanılması şartıyla caiz olur. Zira barut gücüyle ilerleyen saçma, sıcaklığıyla değil seriliği sebebiyle avı yaralamakta veya öldürmektedir. Av, kesici ve delici özelliği bulunmayan bir aletle yapılmış olsa da hayvan henüz ölmemişse usulünce boğazlanarak helal olacağı izahtan varestedir.

Bir avcının avlamış olduğu hayvanın helal olabilmesi için bir takım şartlar vardır. Bu şartlar cümlesinden olarak;

a- Avlanan hayvan, eti yenen hayvanlardan olmalıdır. Yenmeyen hayvanların post, kemik emsali cüzlerinden faydalanılması helal olur. Şartları gözetilerek avlanmış bir hayvan, eti yenen hayvanlardan olmasa da deri ve kemik gibi uzuvlarından faydalanmak helal olduğu gibi tercih edilen görüşe göre eti de temiz olur. Şu kadar var ki; domuz, İmam Muhammed'e (Allah ona rahmet etsin) göre fil, bu genellemenin dışındadır.[13]

İmam Ebu Hanife ve **İmam Ebu Yusuf**'a (Allah onlara rahmet etsin) göre; fil, diğer yırtıcı hayvanlar gibidir. Eti yenmez. Yağları alınan kemikleri ve dişi temizdir. Usulüne göre boğazlandığında veya avlandığında etinin yenilmesi caiz olmasa da temiz olur. Usulüne göre avlanmış olmasa da tabaklanması durumunda derisi temiz olur. Bu görüş sahih görülmüştür.[14]

b- Avlanılacak hayvan, yaratılış itibarıyla vahşi hayvan türlerinden olmalıdır. Evcil hayvanlar boğazlama usulüne tabidirler. Buna göre sığır, koyun gibi evcil bir hayvan avcılık usulleriyle öldürülecek olsa helal olmaz. Şu kadar var ki; aslen evcil olup da sonradan yabanileşen hayvanların boğazlanması mümkün olmaması durumunda avcılık metotlarıyla öldürülmeleri helal olur. Evde beslenen geyik gibi evcilleşmiş av hayvanlarını da boğazlamak gerekir. Avcılık metotlarıyla öldürülmeleri caiz olmaz.

c- Avlanılan hayvan, Harem bölgesinin hayvanlarından olmamalıdır.

d- Avlanılan hayvanın boğazlanmadan önce ölmesi durumunda ölümünün bu avlanma sebebiyle olması gerekir. Başka bir sebeple öldüğünün bilinmesi veya şüphe edilmesi durumunda ise helal olmaz. Buna göre yaralandıktan sonra göle düşen veya yüksek bir yerden yuvarlanan hayvan ölü olarak bulunacak olsa

helal olmaz. Bu itibarla vakit kaybetmeden yaraladığı hayvanın peşinen düşen bir avcı, avını ölü olarak bulduğunda bu hayvanın helal olabilmesi için üç şart aranır:

1. Bu hayvanın başka bir nedenle öldüğüne dair kişinin şüphesinin bulunmaması
2. Bulduğu hayvanın kendisi tarafından avlandığını bilmeli, aksi durumda başkasının avladığı hayvanı almış olur.
3. Zamanın geçmesinden dolayı hayvan bozulmamış ve sağlıksız bir duruma gelmemiş olmalı.

e- Avlanılan hayvan yaralı olarak ele geçtiğinde derhal usulüne uygun bir şekilde boğazlanması gerekir. Zira ihtiyari boğazlama imkânı bulunduğu halde ızdırari boğazlama geçerli olmaz.

Balık avcılığında bu şartların hiçbiri aranmamaktadır.

HÜSAMETTİN VANLIOĞLU BAŞKANLIĞINDA FIKIH KURULU

---

[1] El-Mebsut,es-Sarahsi

[2] Mâide suresi/4

[3] Mâide suresi/94-95-96

[4]El- Buhârî

[5] Sahihu İbn-i Hibbân, kitabu’z-zebaih

[6] Müslim, kitabu’s-sayt

[7] Buhari, kitap: bedu’l-halk

[8] Alauddin es-Semerkandî, Tuhfetu’l-Fukahâ

[9] Muhammed Emin b. Abidin, Reddu’l-Muhtar.

[10] Reddu’l-Muhtar.

[11] Büyük İslam İlmahali, Ö. N. B

[12] Alâuddin Ebû Bekr el-Kâsânî, Bedâyiu’s-Sanâyi fî Tertibi’ş-Şerâi’

[13] El-Bahru’r-Raik

[14] İbn Âbidîn , El-Bahru’r-Raik